

Et mindedig

For omkring to år siden fandt jeg i en af de efterhånden talrige genbrugsbutikker i byen et antik "billede" med hårbroderet krans og et mindedig. Da jeg kom hjem, fjernede jeg det snavsede glas for at undersøge det nærmere. Formodentlig havde billedet hængt på væggen på en gård og senere forlagt et meget støvet sted. Jeg var nødt til at opbevare billedet i badeværelset og så det næsten hver dag. Digtet var skrevet i gotisk skrift med blæk, delvis falmet og svært læseligt. Hårkransen var ikke professionelt udøvet hårbroderi og sandsynligvis var lavet af den afdødes eget hår.

Minde

over et i Herren hen sovet kjert Barn 18 ½ Aar

Abelone Karoline Pedersen

Nu er vort kjert Barn
Ud friet fra Verdens Harm
Hun er i Paradis
og synger til Guds Pris.

Farvel vor Datter kjer
Du var os lydig her
Til Jesus du drog hen
Din kjere kjere Ven.

Din søster takker dig
For ald din Kjerthed
Og nu et ømt Farvel,
Som lyder fra min Sjel.

Og ikke mere... Hårkransen er hæftet på to brædder. Glasset var monteret på fire lister, som udgør rammens sider. Bagsiden er dækket med pap og sortlakeret papir. På forsiden var klistret guldgrå pyntepapir, som delvis er faldet af. Digtet er skrevet på et stykke brevpapir i A4 størrelse.

Jeg tænkte meget på Abelone, hvem hun var, hvilken egn og hvilken tid hun levede i. Efter mange måneders bekendtskab, udformede sig stille et digt i mit hoved: "Kære Abelone..." Og noget om liv og død på mere abstrakte grundlag. "Homo sum, homini nihil a me alienum puto" Jeg er et menneske, intet menneskeligt er fremmed for mig. Det er et citat jeg havde lært på amerikansk kostskole, jeg havde brugt det i min latineksamen, da jeg studerede filosofi på universitet for 45 år siden, jeg havde broderet det på min navneklud på Skals Håndarbejdsseminarium for 30 år siden. Jeg kunne bruge det igen i mit digt til Abelone. Citatet er fra en af Terents komedier. Otto Steen Due kalder citatet "humanismens nøgleord", i indledningen af netop denne komedie, som han har oversat. Publius Terentius Afer, en berber dreng bragt til Rom af en senator, og efter at have lært både latin og græsk og skrevet 6 komedier, som blev den latinske litteraturs grundsten, var han forsvundet, enten under et skibsforsøg på vej til Grækenland, hvor han ville studere de græske kilder af komedierne eller død af sygdom. Vidste I, at "afer" betyder "jordfarvet", da de mennesker romerne mødte på Karthago var berber stammer, som var nogenlunde mørklødede... Afrika er så den del af jorden, de jordfarvede mennesker, som romerne mødte bl. a. under de Puniske krige og kaldte barbarer eller nutids Berber... Stammer fra Sahara bliver kaldt blåmænd, men det er fordi deres tøj er farvet med indigo og smitter af på deres hud... For at møde farven "niger" eller sort er vi nødt til at flytte meget længere sydpå til de egne Conrads "Mørkets hjerte" foregår i Congo...

Jeg har på mange forskellige måder søgt oplysninger om mindedigte eller -tavler og hårbroderi. Jeg lånte bøger om dødsritualer og skikkelser, mindekultur og "memento mori". Jeg stødte på en sætning på internettet, der stammede fra en succesroman af Michael Cunningham fra New York, i "Når mørket bryder frem": "Ikke så underligt, at viktorianerne lavede kranser af deres afdødes hår"... Jeg lånte bøger om den svulstige dyrkelse af døds-kulten i den viktorianske tid. Men meget tættere på Abelone kom jeg ikke...

En dag efter sommerferien turde jeg skrive Abelones fulde navn på skærmen og søge på nettet. Der var hun som 15-årig pige i et hus med sin far og mor i Ølgod sogn under Folketællingen fra 1880! Kort efter en søndag cyklede jeg tilfældigvis forbi genealog Anton Blaabjergs hus. Jeg kunne ikke lade være med at banke på døren og fortælle historien. Den var hurtigt hjemme med hendes døds dato, eftersom vi vidste, at hun kun blev 18 ½ år gammel, hun døde den 24. juli 1883. Der var faktisk endnu en Abelone Karoline Pedersen Haahr i Ølgod, men hun er født den 22. marts 1884 et halvt år efter Abelones død, og har formodentlig fået sit navn efter den døde. Hun blev gift med Pedersen og døde den 2. maj 1966 i en alder af 82 år.

Et par uger senere mødte jeg John Jensen, som jeg kunne huske fra 90'erne fra et halvt års ansættelse på Landsarkivet i samme periode. Han er en dygtig slægtsforsker, i løbet af et par dage havde jeg Abelone Karolines families historie i detaljer på to sider sammen med faderens billede...

Nu blev jeg først rigtig nysgerrig om, hvor hun stammede fra. Jeg fandt en murstens bog fra Tage Olesen udgivet af Ølgod Museum i 1988, "Ølgod sogns gård- og slægtshistorie", som indeholder detaljeret gennemgang af hver eneste gård og familie i Ølgod egnen.

Abelone Karoline Pedersens søster Karen Pedersen blev gift med Mads Peder Jensen og fik skøde på gården "Frifelt". Deres søn Salomon Jensen Frifelt, født 1889, død 1973, efterlod et omfattende forfatterskab beskrivende egnen, hedebonden og dens udvikling helt til andelsbevægelsen og egnens banker i de 50 bøger og mange artikler bl.a. i "Vestkysten". Jeg håbede på måske at finde en omtale om hans mor og hans moster Abelone Karoline i en af bøgerne. Jeg kunne se, at mange af dem var på en hylde hos et antikvariat i byen, men de havde priser fra et par hundrede kroner og op efter... Jeg købte "Lyng" fra 1918 for en halvtredser som en smagsprøve. Samme aften kunne jeg i den første fortælling læse en beskrivelse af kammeret i en gård en gammel kvinde betragter:

"Så længe hun kan huske tilbage, har hver Ting herinde haft samme Plads som nu: Derhenne i Krogen staar det gamle Egetræschatol, der har gaaet som Arvestykke i Slægten hvorlænge husker ingen. Ved Siden af Dragkisten, hendes Bedstemor bragte til Gaarde som sin Medgift, hænger det udskaarne Mangletoøj, der var hendes Fa's Fæstensgave til hendes Mo'r. Ved Siden hænger i Glas og Ramme deres Bryllupssang med malede Roser og Paaskeliljer omkring. Deres Ligvers har Plads for Overbordenden. Og rundt om er Væggen prydet med slige prentede Bryllupssange og Ligvers med Englehoveder og Palmegrene. Hver Slægtsled fik sit; det var en Ret, som ikke turde brydes. Visheden herom gav de gamle en Hjælp til at dø roligt; for saa længe deres Navne stod paa Prent i et indrammet Mindevers, da var de dog ikke helt glemte..."

Salomon Jensen Frifelts datter er forresten den første danske kvindelige arkæolog, Karen Frifelt, som er kendt med hendes deltagelse på de legendariske ekspeditioner i 1950-60'erne til Bahrain med P.V. Glob, ansat ved Moesgård Museum, forfatter til flere bøger, død i 2012.

Jeg blev ikke færdig med at skrive mit digt til Abelone Karoline Pedersen, men digtet afslutter med:

"Nu er du blevet næsten helt levende."

Feyhan Hellum, 21. oktober 2016

SLÆGTEN

FORUM FOR SLÆGTSHISTORIE

Nr. 55 · Januar 2017

SAMMENSLUTNINGEN AF
SLÆGTSHISTORISKE FORENINGER

Et mindedig fra Ølgod

Af Feyhan Hellum
feyhan@fiberpost.dk

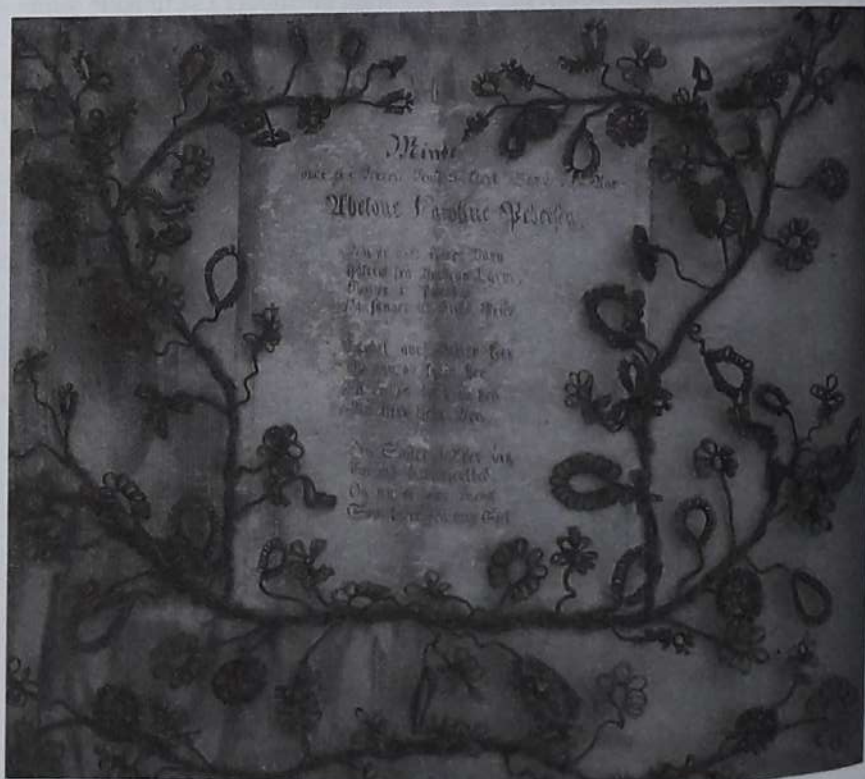
For omkring to år siden fandt jeg i en af de efterhånden talrige genbrugsbutikker i byen [Viborg] et antikt "billede" med hårbroderet krans og et mindedig. Da jeg kom hjem, fjernede jeg det snavsede glas for at undersøge det nærmere. Formodentlig havde billedet hængt på væggen på en gård og senere forlagt et meget støvet sted. Jeg var nødt til at opbevare billedet i badeværelset og så det næsten hver dag. Digtet var skrevet i gotisk skrift med blæk, delvis falmet og svært læseligt. Hårkransen var ikke professionelt udøvet hårbroderi og sandsynligvis lavet af den afdødes eget hår.

Og ikke mere... Hårkransen er hæftet på to brædder. Glasset var monteret på fire lister, som udgør rammens sider. Bagsiden er dækket med pap og sortlakeret papir. På forsiden var klistret gulgråt pyntepapir, som delvis er faldet af. Digtet er skrevet på et stykke brevpapir i A4 størrelse.

Jeg tænkte meget på Abelone, hvem hun var, hvilken egn og hvilken tid hun levede i. Efter mange måneders bekendtskab, udformede sig stille et digt i mit hoved: "Kære Abelone..." Og noget om liv og død på mere abstrakt grundlag. "Homo sum, homini nihil a me alienum puto" Jeg er et menneske, intet menneskeligt er fremmed for mig. Det er et citat jeg havde lært på en amerikansk kostskole; jeg havde brugt det i min latineksamen, da jeg studerede filosofi på universitet for 45 år siden, jeg havde broderet det på min navneklud på Skals Håndarbejdsseminarium for 30 år siden. Jeg kunne bruge det igen i mit digt til Abelone. Citatet er fra en af Terents komedier. Otto Steen Due kalder citatet

"humanismens nøgleord", i indledningen til netop denne komedie, som han har oversat. Publius Terentius Afer, en berberdreng bragt til Rom af en senator, og efter at have lært både latin og græsk og skrevet 6 komedier, som blev den latinske litteraturs grundsten, var han forsvundet, enten under et skibsforslis på vej til Grækenland, hvor han ville studere de græske kilder til komedierne eller død af sygdom. Vidste I, at "afer" betyder "jordfarvet", da de mennesker, romerne mødte i Karthago, var berberstammer, som var nogenlunde mørklødede... Afrika er så den del af jorden, de jordfarvede mennesker, som romerne mødte bl. a. under de Puniske krige og kaldte barbarer

eller nutids Berbere... Stammer fra Sahara bliver kaldt blåmænd, men det er fordi deres tøj er farvet med indigo og smitter af på deres hud... For at møde farven "niger" eller sort er vi nødt til at flytte meget længere sydpå til de egne, hvor Conrads "Mørkets hjerte" foregår i Congo...

Mindedigtet fra 1883. Foto: Anne-Lise Ø. Kræmmer.

Jeg har på mange forskellige måder søgt oplysninger om min-dedigte eller -tavler og hårbroderi. Jeg lånte bøger om dødsritualer og skikke, mindekultur og "memento mori". Jeg stødte på en sætning på internettet, der stammede fra en succesroman af Michael Cunningham fra New York, i "Når mørket bryder frem": "Ikke så underligt, at viktorianerne lavede kranse af deres afdødes hår". Jeg lånte bøger om den svulstige dyrkelse af døds-kulten i den viktorianske tid. Men meget tættere på Abelone kom jeg ikke...

En dag efter sommerferien turde jeg skrive Abelones fulde navn på skærmen og søge på nettet. Der var hun som 15 årig pige i et hus med sin far og mor i Ølgod Sogn under folketællingen fra 1880! Kort efter en søndag cyklede jeg tilfældigvis forbi genealog Anton Blaabjergs hus. Jeg kunne ikke lade være med at banke på døren og fortælle historien. Den var hurtigt hjemme med hendes dødsdato, eftersom vi vidste, at hun kun blev 18 ½ år gammel; hun døde den 24. juli 1883. Der var faktisk endnu en Abelone Karoline Pedersen Haahr i Ølgod, men hun er født den 22. marts 1884 et halvt år efter Abelones død, og har formodentlig fået sit navn efter den døde. Hun blev gift med Pedersen og døde den 2. maj 1966 i en alder af 82 år.

Et par uger senere mødte jeg John Jensen, som jeg kunne huske fra 90'erne fra et halvt års ansættelse på Landsarkivet i samme periode. Han er en dygtig slægtsforsker, i løbet af et par dage havde jeg Abelone Karolines families historie i detaljer på to sider sammen med faderens billede.

Nu blev jeg først rigtig nysgerrig om, hvor hun stammede fra. Jeg fandt en "murstensbog" af Tage Olesen udgivet af Ølgod Museum i 1988, "Ølgod sogns gård- og slægtshistorie", som indeholder en detaljeret gennemgang af hver eneste gård og familie på Ølgod-egnen.

Abelone Karoline Pedersens søster Karen Pedersen blev gift med Mads Peder Jensen og fik skøde på gården "Frifelt". Deres søn Salomon

Jensen Frifelt, født 1889, død 1946⁷³, efterlod et omfattende forfatterskab beskrivende egnen, hede-bonden og udviklingen helt til andelsbevægelsen og egnsbankerne i de 50 bøger og mange artikler bl.a. i "Vestkysten". Jeg håbede på måske at finde en omtale af hans mor og hans moster Abelone Karoline i en af bøgerne. Jeg kunne se, at mange af dem var på en hylde hos et antikvariat i byen, men de havde priser fra et par hundrede kroner og op efter. Jeg købte "Lyng" fra 1918 for en halvtredser som en smagsprøve. Samme aften kunne jeg i den første fortælling læse en beskrivelse af kammeret i en gård, en gammel kvinde betragter:

"Så længe hun kan huske tilbage, har hver Ting herinde haft samme Plads som nu: Derhenne i Krogen staar det gamle Egetræschatol, der har gaaet som Arvestykke i Slægten, hvorlænge husker ingen. Ved Siden af Dragkisten, hendes Bedstemor bragte til Gaarde som sin Medgift, hænger det udskaarne Mangletoj,

der var hendes Fa'rs Fæstengave til hendes Mo'r. Ved Siden hænger i Glas og Ramme deres Bryllupssang med malede Roser og Paaskeliljer omkring. Deres Ligvers har Plads for Overbordenden. Og rundt om er Væggen prydet med slige prentede Bryllupssange og Ligvers med Englehoveder og Palmegrene. Hver Slægtsled fik sit; det var en Ret, som ikke turde brydes. Visheden herom gav de gamle en Hjælp til at dø roligt; for saa længe deres Navne stod paa Prent i et indrammet Mindevers, da var de dog ikke helt glemte."

Salomon J. Frifelts datter er forresten den første danske kvindelige arkæolog, Karen Frifelt, død 2012, kendt for sin deltagelse i de legendariske ekspeditioner i 1950-60'erne til Bahrain med P.V. Glob, ansat ved Moesgård Museum.

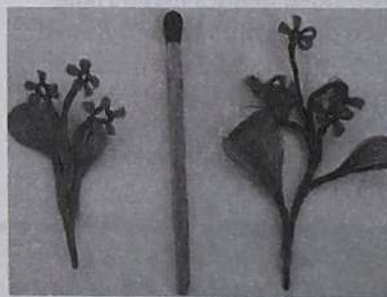
Jeg blev ikke færdig med at skrive mit digt til Abelone Karoline Pedersen, men digtet afslutter med:

"Nu er du blevet næsten helt levende...."

Efterskrift

I genbrugsbutikker og på loppemarkeder kan der ofte findes effekter, som måske ser både anonyme og billige ud. Men blot få data kan lede en på sporet af tingenes oprindelige hjemsted - evt. langt fra findestedet! Det er den ivrige samler af folkekunst, den tyrkiskfødte Feyhans arbejde her et godt eksempel på - til efterfølgelse!

Under redigeringen dukkede Salomon Frifelts bog fra 1941 "Os selv og de Fremmede" op, og heri det lille stykke: Abelone og den store Gryde. Heri et foto af forfatterens ovennævnte datter Karen ved siden af sin tipoldemors mors store gryde. Den fjerne stammor, Appelone Jensdatter, døde i Frifelt 1860, 78 år gl. Hun var kendt på egnen blandt en af

To små hårsmykker.
Foto: Anne-Lise Ø. Kræmmer.

de mange pottetekoner, som egnen var så kendt for.

Fra mine egne gemmer et par anonyme hårsmykker, som jeg kan spore tilbage til min københavnskfødte oldemor, der omkring 1880 kom til Mors.

AB